

Концертна сезона 2017/18

Филхармонијски пандемонијум

Камерна сцена Београдске филхармоније

Циклус концерата камерне музике

Диригент и солиста: ХК Грубер

Conductor and soloist: HK Gruber

Музичари Београдске филхармоније:

Стана Крстајић, прва флаута/пиколо

Јелена Драшкоци, друга флаута

Сњежана Павићевић, трећа флаута

Предраг Недељковић, кларинет/бас-кларинет

Ненад Јанковић, фагот

Тарек Безвик, хорна

Јован Савић, прва труба

Лука Калезић, друга труба

Данијела Веселиновић, трећа труба

Корнел Папишта, туба

Александар Радуловић и Иван Марјановић, перкусије

Слађана Гајић, клавир

Мирослав Павловић, прва виолина

Владимир Вељковић, друга виолина

Александра Дамјановић, виола

Немања Станковић, Јулијана Марковић, Наташа Лишанин и Душан

Кочишевић, виолончела

Филип Савић, контрабас

Четвртак, 19. октобар 2017. године

Сала Београдске филхармоније у 19 часова

Курт Шверцик: *Музика преображења* оп. 42а из опере *Das Märchen von Fanferlieschen Schönefüßchen*

Kurt Schwertsik *Transfiguration Scene from Das Märchen von Fanferlieschen Schönefüßchen*

Kleine Ouverture
Triumpfmarsch und Trio mit Verzagte Reprise
Nach Munkelwust
Fanfare
Luftschlosserei
Schlaflied
Parade
Vigil
Kleines Finale
Nachtanz

Трајање: око 21 мин.

ХК Грубер: *Франкенштајн!!* пандемонијум за шансонијера и ансамбл према поезији за децу Х. К. Артмана

HK Gruber *Frankenstein!!* A pandemonium for chansonnier and ensemble after children's rhymes by H. C. Artmann.

Fanfare, Prolog.
I Zueignung. Dedication
Fräulein Dracula
II Goldfinger und Bond
Django
Unhold
III Ein Mi-Ma-Monsterchen
IV Fanfare, Intermezzo.
V Frankenstein
VI Rattenlied und Crusolied
VII Herr Supermann
VIII Finale
Ein Mann mit grünen Haaren.
Batman und Robin
Im Parke, wo die Unhold weilen.
Litanei
Grüß Gott, grüß Gott, Herr Frankenstein
Grete Müller's Abschied

Превод стихова са немачког: Гаврило Рабреновић

Група композитора која је после Другог светског рата у Бечу била окупљена око ансамбла *Клангфорум Беч*, специјализованог за извођење савремене музике, тзв. *Трећа бечка школа*, дала је посебан печат европској музичкој сцени. Поред Бернарда Ланга, Фридриха Церхе, Олге Нојвирт, истакнута места припадају Курту Шверцику (1935) и ХК Груберу (1943).

После основних студија композиције у Бечу, Курт Шверцик се усавршавао код Штокхаузена у Келну и Дармштату, али је и поред његовог снажног утицаја, успео да се одупре серијализму. Његов опус карактерише тонални музички језик са елементима ироније и хумора, који инспирацију вуче из Сатијевог стила и дадаистичког покрета. Поред бројних опера, оркестарских дела, циклуса песама, Шверцик је аутор и значајних дела камерне музике. Заједно са ХК Грубером оснивач је ансамбала *die reihe* и *MOB art & tone ART*. Један период је радио као хорниста у Бечком симфонијском оркестру, а затим и професор композиције на Бечком универзитету за музику.

Музика преображења представља одломак из Шверцикове опере *Das Märchen von Fanferlieschen Schönefußchen* из 1983. године. Премијеру опере је извео ансамбл Камерног театра из Штутгарта са Денисом Раселом Дејвисом, док је ансамбл *die reihe* под управом Фридриха Церхе први пут извео овај инструментални одломак у бечком Концертхаусу 1985. године. Десет одсека повезани су тоналним и једноставним музичким језиком који лако долази до слушалаца.

ХК (Хајнц Карл) Грубер је водећа фигура *Треће бечке школе*. Школујући се на пост-шенберговском стилу у класама Ервина Раца, Ханса Јелинека и Готфрида фон Ајнема, врло брзо је пронашао свој израз у тоналном музичком језику. Међународни успех је стекао 1978. године са композицијом *Франкенштајн!! пандемонијум за шансонјера и ансамбл (оркестар)*, коју је написао на стихове апсурдисте и песника Ханс Карла Артмана на бечком дијалекту.

О свом делу Грубер је написао:

Порекло пандемонијума сеже до свите "Франкенштајн" из 1971. године – циклуса песама и плесова за бечки ансамбл "MOB art and tone ART", тада активног на пољу инструменталног театра. Иако је свита доживела успех, био сам незадовољан њеном импровизационом формом, што је захтевало и пун оркестарски састав. Тако сам 1976/77 потпуно прекомпоновао дело у данашњи облик. Први пут је изведено 25. новембра 1978. године са Краљевском филхармонијом Ливерпула, Сајмоном Ретлом и са мном као солистом. За Берлински фестивал 1979. године сам урадио алтернативну верзију за солисту и дванаест инструмената (ансамбл "die reihe" је премијерно извео Курт Шверцик и ја улози солисте). Од тад, две верзије успешно коегзистирају; а 1983. године је "Франкенштајн!!" први пут ушао у позориште Еспас Карден у Паризу, што је са једне стране био неочекивани развој догађаја, а са друге адекватан за Артманову вишеслојну фантазију.

Наслов збирке из које је узета поема "Франкенштајн!!" – "Бука, бука, свуда наоколо – дивне нове дечје песме", обећава да је у питању неки невини садржај; али је Артман песме описао као скривене политичке поруке. Очекивано је одбио

да објасни шта је тиме мислио да каже. Ипак, то је било довољно: чудовишта политичког живота су се увек трудила да сакрију своја права лица, и често су успевала у томе. Један од упитних ликова у пандемонијуму је несрећни научник чије је појављивање у сред неочекивано. Франкенштајн – или ко год је изабран да се идентификује са тим именом – није протагониста, него лик иза сцене кога смо заборавили у нашој злоби. Следи знак узвика.

Артманова демистификација херојских зликоваца или злокобних хероја проналази музичку паралелу у, на пример, упорном одупирању конвенционалном оркестарском звуку прибегавајући гомили играчака-инструмената. Колико год да је сликовит или занимљив визуелни ефекат играчака, ипак је њихова примарна улога музичка, више него забавна – чак и пластични коњићи који завијају имају своју мотивско-хармонску функцију. (...) У аналогји са Артмановом дикцијом, мој циљ је био широка палета комбиновања традиционалних музичких идиома са новим и популарним, тако чувајући упечатљиву једноставност текстова чије форме на први поглед сугеришу наивну и невину радосну атмосферу.

Даница Максимовић

Композитор, диригент и шансонијер **ЖК Грубер** рођен је у Бечу 1943. године. Као дечак је певао у Хору бечких дечака, а затим је студирао на Универзитету за музику у Бечу. Године 1961. почео је да свира контрабас у ансамблу *die reihe*, а од 1969. до 1998. је свирао у Симфонијском оркестру Бечког радија. Грубер је први пут почео да наступа као певач/глумац са ансамблом *MOB art & tone ART*, чији је био суоснивач 1968. године, заједно са својим колегама бечким композиторима Куртом Шверциком и Оттом Циканом. Захваљујући свом карактеристичном стилу, Грубер је један од најатрактивнијих композитора савремене музике, чија дела изводе најпознатији светски уметници и оркестри. Грубер је 2002. године добио Велику државну награду Аустрије, најпрестижније културно признање своје земље, а 2009. је проглашен Почасним чланом бечког Концертхауса, чиме је наставио велику традицију музичара који су добили ово признање, попут Игора Стравинског, Пјера Булеза, Леонарда Бернштајна и Клаудија Абада.

Груберове композиције писане су за најбоље светске оркестре, као што су Бечка, Њујоршка и Берлинска филхармонија и извођене на Фестивалу у Луцерну, у Карнеги Холу, на Би-Би-Сијевом Промс фестивалу и у берлинској Комичној опери. Грубер је нарочито познат по својим концертантним делима, попут концерта *Еријал* за трубача Хакана Харденбергера, који је одсвиран преко 60 пута, затим два концерта за виолинисту Ернста Ковачића, Концерт за виолончело написан за Јо-Јо Ма чија је премијера била на фестивалу Тенгвуд 1989. године, Концерт за ударалке *Rough Music* и *Busking* за трубу, хармонику, бенџо и гудачки оркестар, који је премијерно одсвирао Харденбергер 2008. године. Од оркестарских дела издваја се *Dancing in the Dark*, које је премијерно извела Бечка филхармонија под управом сэра Сајмона Ретла 2003. године, а међу Груберовим новијим композицијама су опера која се базира на Хорватовим *Причама из Бечке шуме*, чија је премијера била на Фестивалу у Брегенцу 2014. године, затим Концерт за ударалке *into the open...* који је премијерно одсвирао Колин Кари на Би-Би-Сијевом фестивалу Промс 2015. године.

Грубер често наступа у улози шансонјера, нарочито у *Франкенштајну!!*, свом најпознатијем делу које је премијерно извео са сер Сајмоном Ретлом и Краљевском филхармонијом из Ливерпула 1978. године и које је од тада извођено скоро 1000 пута од стране највећих светских оркестара и диригената. Такође, као шансонјер је изводио и снимао композиције Курта Вајла и Ханса Ајслера, као и Шенберговог *Пјероа месечара* и Максвел Дејвисових *Осам песама за лудог крпмаља*.

Грубер активно гради и каријеру диригента са бројним познатим оркестрима широм света и у последње време је сарађивао са Бечком филхармонијом, Симфонијским оркестром Баварске радиотелевизије, Оркестром Филхармонија, Камерним оркестром Малер, Оркестром Моцартеум, лапцишким Гевандхаус оркестром, циришким Тонхале оркестром, Филхармонијом Француског радија, Кливлендским симфонијским оркестром, Балтиморским симфонијским оркестром, Лосанђелеском филхармонијом и Симфонијским оркестром из Сијетла. Учествовао је на фестивалима Би-Би-Си Промс, Луцерн, Салцбург и Графенег и радио је као композитор/диригент у Би-Би-Сијевој филхармонији у периоду 2009–2015. године, током којег је дириговао концерте, турнеје и снимања са овим оркестром. Једно од последњих ангажмана било је дириговање светске премијере његове нове опере Приче из Бечке шуме са Бечким симфонијским оркестром на Фестивалу у Брегенцу у јулу 2014. године и у Позоришту на Вину 2015. године.

У сезони 2016/17, Њујоршка филхармонија је у јануару 2017. под управом Алана Гилберта премијерно извела Груберов Концерт за клавир, писан за Емануела Екса. Затим је уследила и немачка премијера овог дела од стране Берлинске филхармоније и сера Сајмона Ретла. Следе и извођења од преостала два оркестра који су заједнички наручили ово дело од Грубера – Тонхале оркестар и Краљевска филхармонија из Стокхолма. Други важни ангажмани у овој сезони су дириговање Симфонијским оркестром Новог света, Бамбершким симфонијским оркестром, оркестром Моцартеум, Аустријским ансамблом за нову музику на Фестивалу у Салцбургу, као и наступи у улози диригента и шансонјера на Би-Би-Сијевом Промсу, Фестивалу камерне музике у Малмеу са Камерним оркестром Малер и Камерним оркестром из Лозане. Грубер, такође, завршава снимање Вајлове композиције *Мари Галант* са Ансамблом Модерн, са којим сарађује дуги низ година.

На свом последњем издању Грубер је дириговао музику Брета Дина у извођењу Шведског камерног оркестра за дискографску кућу BIS, а за *Chandos* је објавио снимак композиција Курта Шверцика у извођењу Би-Би-Сијеве филхармоније. Поред тога, објавио је неколико својих композиција за дискографске куће *Chandos* и *BIS*.

Биографије музичара Београдске филхармоније можете пронаћи на сајту www.bgf.rs.

Следећи концерт из циклуса камерне музике:
Четвртак, 30. новембар 2017. године

Ђ. Солима: *Путовање у Италију*

Солиста: Маја Богдановић, виолончело
Наратор: Владимир Алексић
Гудачки квартет Београдске филхармоније